

Szputnyik-sokk

A **Szputnyik-1** (Спутник), vagy más jelzéssel **PSZ-1** (PSZ – *Prosztjejsij Szputnyik*) volt az első űreszköz, ami **1957. október 4-én** Föld körüli pályára állt. Mivel nagyon alacsony pályán keringett, három hónap után belépett a légkörbe és elégett, ez alatt az idő alatt rendesen felforgatta a világot. Egyébként a nevének a megválasztásánál sem tölték túl a szovjetek a házat, a szputnyik szó annyit jelent oroszul, hogy műhold.

Az űreszköz mindössze 83,6 kg-os volt, és mindössze két rádiójeladót vitt magával az űrbe, az egyik 20, a másik pedig 40 MHz-es frekvencián és 1 watt teljesítménnyel sugározta azt a bip-bip-bip hangot, ami talán később az R2D2 kommunikációs eszköztárának is a részévé vált.

Bajkonurban

Mindössze két évvel korábban, 1955-ben tettek meg az első kapavágást a szovjetek, hogy a mai Kazahsztánban felhúzzák a bajkonuri űrrepülőteret (Космодром Байконур).

A létesítmény eredetileg nukleáris töltetek hordozására is alkalmas interkontinentális ballisztikus rakéták (ICBM-ek) tesztelésére épült, de aztán a terveket kibővítették az űrrepülőtérfunkciójával is. Az építkezés bővítésére volt hely bőven, például a létesítmény nevét adó „közeli” bányászváros, Bajkonur 320 kilométerrel arrébb található a létesítménytől. A közeli néhány házas településből, **Tyuratamból** 1966-ig mindenesetre egy város, Leninszk nőtt ki (mára ismét „lánykori” nevét, Tyuratamot kapta vissza). A fejlesztés a Szovjetunió egyik legdrágább infrastrukturális projektje volt, több száz kilométernyi út, vasút is jelentősen növelte a költségeket a város felépítése mellett.

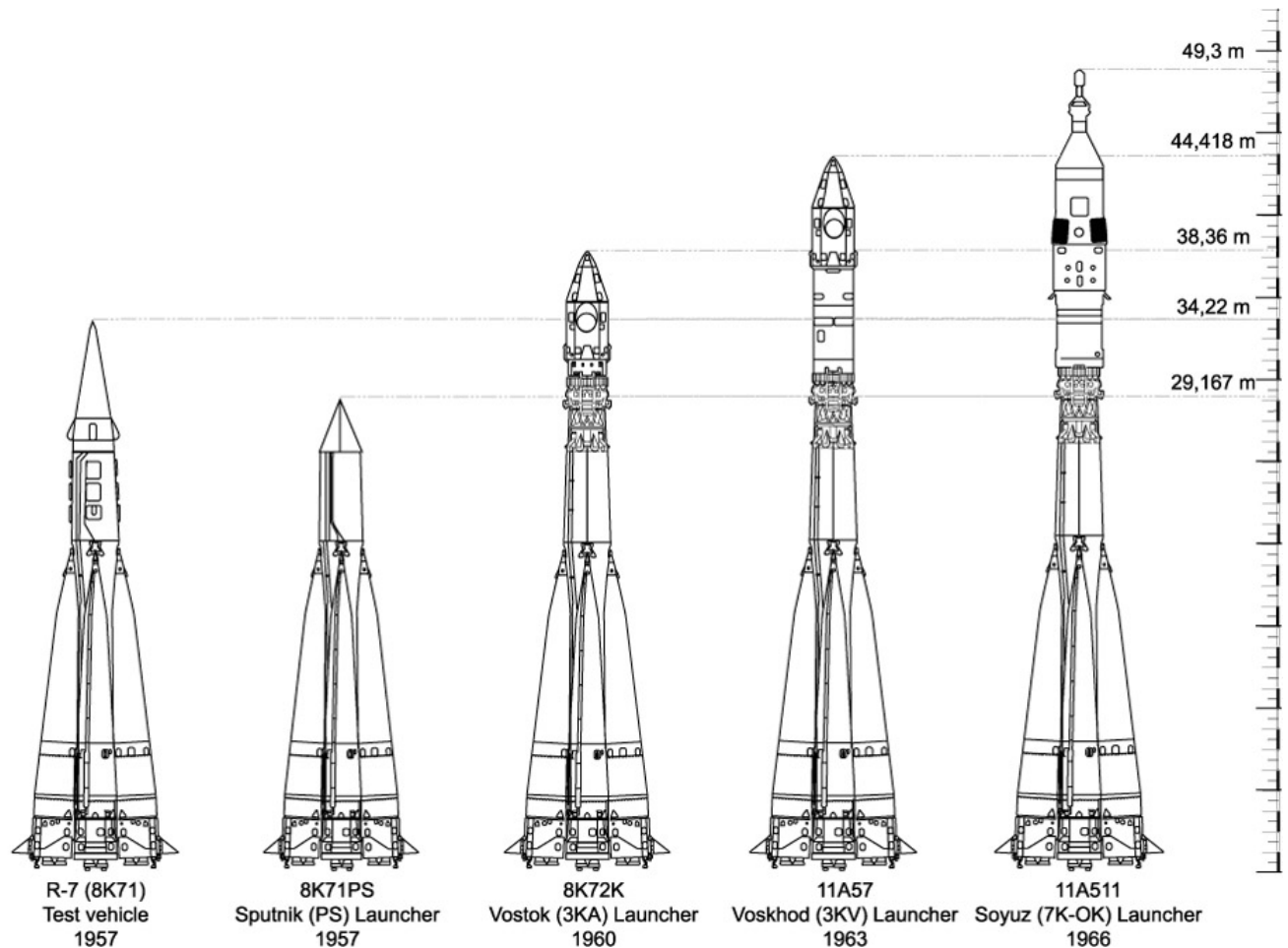
Az első komoly bajkonuri fejlesztés az **R-7** (Szemjorka; Р-7 Семёрка) rakéta volt. A rakéta 8000 kilométer távolságra tudta (volna) eljuttatni a rajta elhelyezett nukleáris töltetet. Szerencsére éles bevetésére soha nem került sor. Az R-7 fejlesztését az ukrán **Szergej Pavlovics Koroljov** vezette. Nagyon valószínű, hogy az ő személyének köszönhetjük a Szovjetunió az űrverseny kezdeti sikereit, és az ő korai halála – amit nem kis részben a Gulagon, munkatáborban töltött éveknek tudható be – okozta a verseny elvesztését is. Az R-7 első néhány tesztkilövése sikertelenül zárult, de a kollégáinak rettenetes tempót diktáló Koroljov sikerre vitte a típust, 1957-re a működőképes R-7-es már bevetésre készen állt.

A Pravda nem sokkal az első sikeres teszt után világgá is kürtölte, hogy a Szovjetunió rendelkezik a rakétával, ami a világ bármelyik pontjára atom- vagy hidrogénbombát el tud juttatni. A nyugatiak kétkedtek a közlésben, és nem is alaptalanul, hiszen a hír ismét igaz volt, – de ahogy a Szovjetunióból érkező híreknél már mindenki megszokhatta – csak félig. Ugyanis bár a rakéta működött, a hordozott bombával akadtak gondok; a hőszigetelése nem volt megfelelő, burkolata egyszerűen szétizzott a kilövés után.

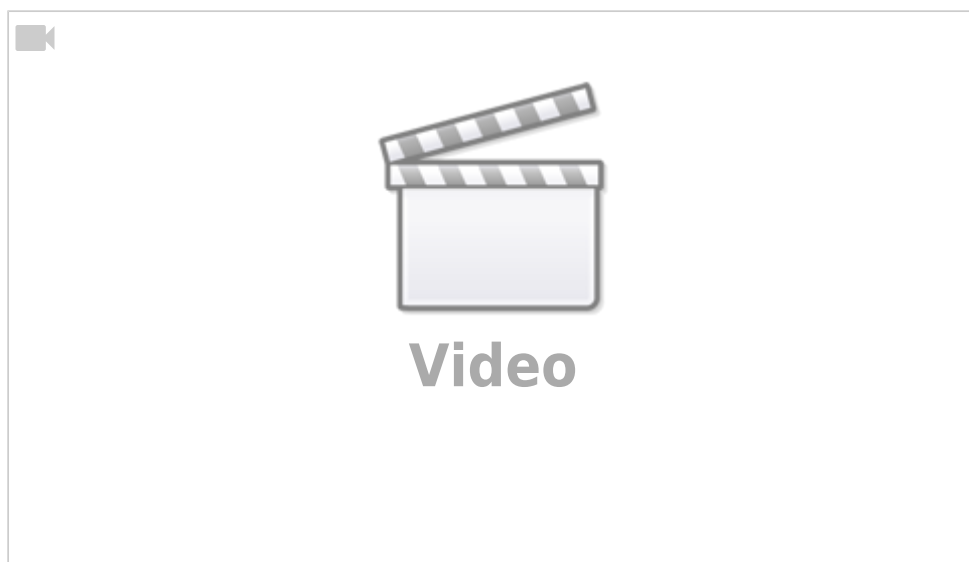
Szputnyik-1

De Koroljov nem adta fel, egy igazán taktikus lépésre szánta el magát. Meggyőzte **Hruscsovot**, a szovjet elnököt arról, hogy a rakétával egy műholdat is fel tudnak juttatni a világűrbe, és amíg a bombaszakértők elmolyolgatnak a hőpajzs újratervezésével, ő áttervezné a rakétát űrrakétává.

Koroljov tudta, hogy a műhold felbocsátásánál – mint Amerika felfedezésénél – csak az elsőség számít. Kolumbusz nevét mindenki ismeri, de hogy ki volt a második felfedező, azt már jószérivel senki nem tudja. Éjt nappallá téve dolgozott és hajtotta a csapatát, hogy az R-7-esből egy műhold – a Szputnyik – űrbe juttatására alkalmas űrakétát faragjanak. Gyakorlatilag „leresztették” az R-7 felső hordozó-platformját, és egy kissé provizórikusnak tűnő tömböt „hegesztettek” a helyére.

Ráadásul Koroljov szabad kezet kapott abban, hogy amint készen áll a rakéta a műhoddal, külön moszkvai engedély nélkül is indíthassa azt. Ez a pillanat 1957. október 4-én jött el, amikor a hatalmas átalakított R-7-es az indítóállványról felemelkedett, és probléma nélkül Föld körüli pályára állította a 80 kilós fémgömböcöt, ami azonnal harsány bip-bip-elésbe kezdett az összes 1 wattjával, hirdelve azt, hogy az űrverseny az első műhold frontján eldőlt.

Mindeközben az USA-ban

Persze az amerikaiaknak is meg lett volna a megfelelő emberük erre a kihívásra. Voltaképpen mindkét oldal, a szovjetek és az amerikaiak is egy harmadik forrásból, a németektől szerezték be az „induló-kit”-jeiket a rakétatechnológiához. A náci **V-2 program** nagyon fejlett rakétákat hagyott maga után, mindkét nagyhatalom igyekezett ebből a forrásból nagyot meríteni a második világháború forgatagában. Az amerikaiak ügyesebbek voltak ebben a meccsben, a [Paperclip műveletükkel](#) megszerezték sok más német rakétatudós mellett az adu-ászt; **Wernher von Braun** is maguknak.

Az oroszok is sok száz vagonnyi rakétával és alkatrészsel hagyták el Németországot, és persze sok szakemberrel, akik valaha a V-2 programon dolgoztak. Ezeknek az embereknek a meggyőzését tekintve azért kiviláglott a két rendszer közötti különbség: Míg az amerikaiak állampolgársággal és jól megfizetett állásokkal honorálták a németek szaktudását, a szovjetek a hazai pályán már bevált módszerek mentén munkatáborokba irányították őket.

Az ötvenes években az amerikaiak (meg úgy általában, a nyugatiak) meg voltak győződve arról, hogy a technológiájuk minden szinten előrébb jár a szovjet megoldásoknál (persze nem teljesen alaptalanul). Lenézték a szovjetek törekvéseit, úgy érezték, hogy érinthetetlenek a hazájukban, a „nagy orosz medve” csak egy ártatlan mackó az óceán túloldalán.

Wernher von Braun mindig is az űrbe vágyott, ő akart a világűr Kolumbusza lenni, csak hogy az amerikai katonai vezetés inkább a ballisztikus rakétákra (ICBM-ekre) koncentrált az űrrakéták helyett, így a német ex-V-2-es csapat a **Redstone** rakétával ezen tervek megvalósításába kezdtek. Újabb remény csillant fel Braun előtt, amikor 1954-ben a Nemzetközi Geofizikai Év Különbizottsága, tudósok és feltalálók egy nemzetközi szervezete azt javasolta, hogy azok a kormányok, melyek képesek műholdak indítására, ezt 1957-ig vagy 1958-ig tegyék is meg.

Bár Braun is pályázott a feladatra, Eisenhower elnök a konkurens **US-Navy**-nek és annak beszállítójának, a **Martin Corporation**-nek szavazott bizalmat. Az US-Navy a **Vanguard** projekt

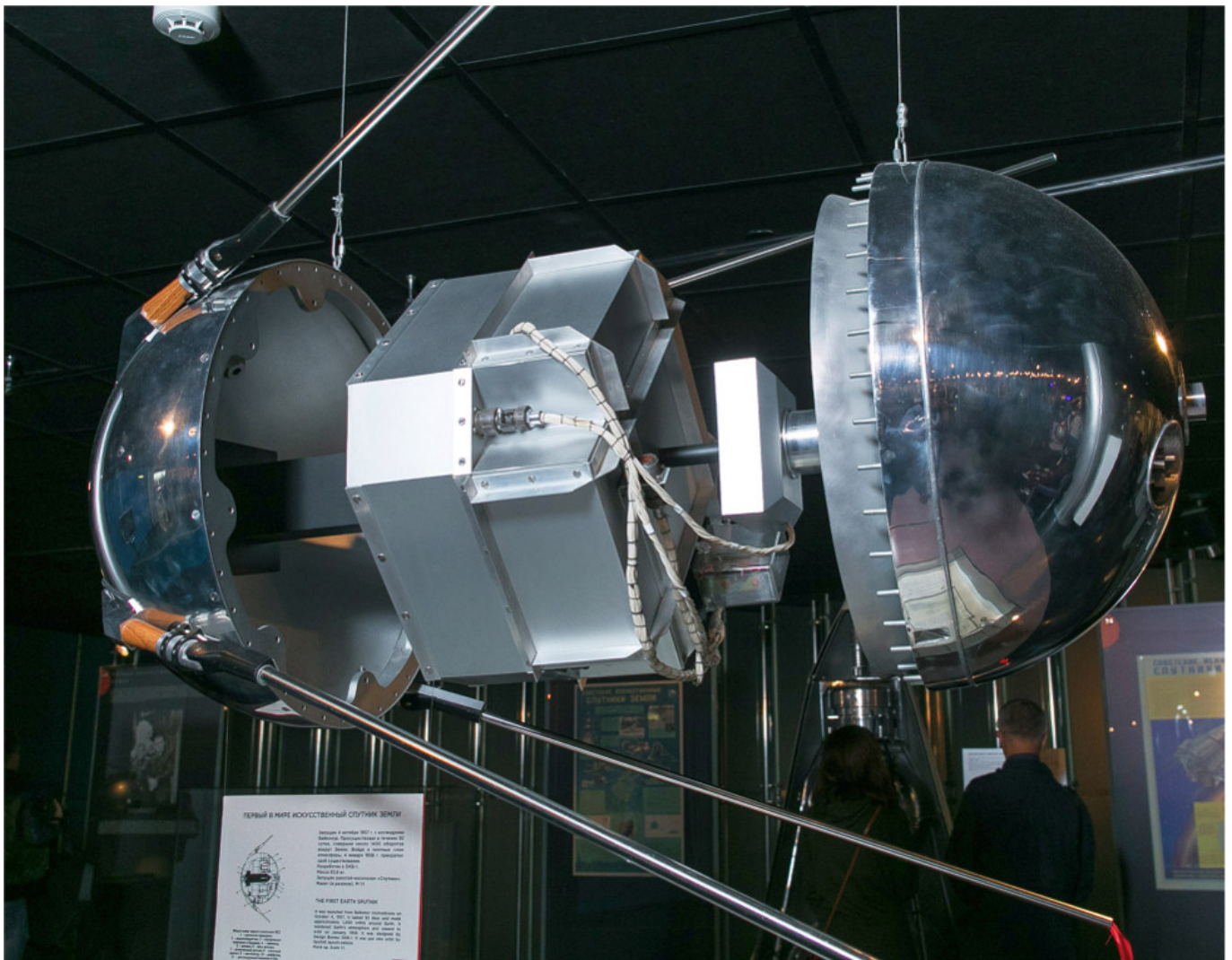
keretében kezdte el fejleszteni az űrrakétáját, a **Vikinget**, amiből nem lett sikertörténet.

Bár Braun azt is felajánlotta 1954-ben, hogy kevesebb, mint 100.000 (akkori) dollárból műholdat állít pályára egy módosított Redstone rakétával, az elnök ezt a javaslatot is elvetette. Az elnöki kabinet meg volt győződve arról, hogy a szovjetek még fényévekre vannak az űrtechnológiától.

A Szputnyik-1 útja

Sem Hruscsov, sem a Pravda szerkesztői nem érzeték történelminek a pillanatot, hogy az első műhold pályára állt, és ezzel a Szovjetunió megnyerte az űrverseny első fordulóját. A Pravda másnapi számában csak egy rövid flekk jelent meg az eseményről.

Nem úgy a nyugaton, és főleg az USA-ban. Ott ugyanis szinte mindenki bepánikolt az eseménytől, az első műhold útjától. Az emberek egyszerűen nem tudtak mit kezdeni az új fenyegetéssel. Rémhírek terjengtek, hogy a szatellit atombombát tartalmaz, és az Egyesült Államok területén fog az majd felrobbanni, illetve hogy ez egy kém-műhold, és „lát” mindent, ami a felszínen történik.

Nilván nem tudták, nem tudhatták, hogy az egység mindössze egy bot egyszerűségű rádióadót tartalmaz, aminek a legösszetettebb tevékenysége az, hogy pittyeg. Hozzá kell tenni, a hatóságok sem siettek a tájékoztatással, persze erre jó okuk volt; ők sem tudtak semmit. Még Nyikita Hruscsov

szovjet elnököt is meglepte a hatalmas riadalom, amelyet a műhold váltott ki. Néhány nappal később a szovjet sajtó is ráeszmélt arra, hogy milyen előrelépéseket hozott el a felbocsátott fémgolyó.

A Pravda végül néhány nap csúszással a hírt megillető főoldalon számolt be az eseményről, az amerikaiak után az oroszok is látcsövekkel kezdték pásztázni a műhold útját, rádióamatőrök vadásztak a 96 percenként felbukkanó monoton és mégis a Földet felforgató bip-bip-elésre.

Werhner von Braun nem titkolta csalódottságát. Többször jelezte a kormányzat és a sajtó felé is, hogy nem hagyták őt és csapatát érvényesülni, ezzel elvették tőle az elsőség lehetőségét. Mindeközben a Vanguard projekt sem produkált eredményeket, leszámítva néhány, még a kilövőálláson felrobbant rakétát. Eisenhower eleinte jelentősen alábecsülte a pánikhangulatot, amit a Szputnyik-1 kiváltott. Elvonult golfozni, és onnan üzent meg, hogy egy fémgolyó nem kellene, hogy ekkora riadalmat keltsen.

Szputnyik-2

Hruscsov a világpánikot látva úgy döntött, hogy tesz még egy lapáttal a tűzre. Beáldozva egy másik atomrakétáját – ekkor még talán egy tucatszám sem volt belőle – átalakította űrrakétává, hogy kilövésének a híre a díszlethez lehessen a nagy októberi forradalom 40 éves évfordulójának. A díszes tűzijátékot meg is rendelte Koroljovtól, aki úgy döntött, hogy feljebb teszi a léceket az űrversenyben; egy kutyát fog a rakéta tetejére szíjazni.

Persze, nem szó szerint, csak majdnem, Lajka kutya ugyanis – minden más híresztelés ellenére – csak odaútra kapott jegyet, visszafelé ugyanis a műholddal együtt elégett. Koroljovnak és csapatának négy hete volt megismételnie a technikai csodát, és egy ballisztikus rakétát űrrakétává alakítania.

A startot november 3-ára tervezték, hogy a november 7-ei forradalmi évfordulóra meglegyen a Pravda főcíme. A Szputnyik-2 már egy jóval komolyabb műhold lett, mint elődje. Nagyjából akkora volt, mint egy VW-Bogár, sokkal több elektronikával, mint elődje. Ráadásul ezzel világossá teheték a nyugat számára, hogy egy ekkora hasznos teher méretbe valóban belefér egy atombomba is. A nyugatiak aggodása ennél a missziónál már megoszlott, a többség a lehetséges atombombáért izgult,

ami az űrből bármikor a fejére eshet, és volt, aki Lajka kutya lelki üdvéért.

Flopnik

Az amerikaiak persze vissza akartak vágni a Szovjetuniónak. Az eredetileg 1958-ra tervezett rakétafellövést előrehozták, a baljós jelek ellenére, ugyanis a Vanguard projektben még nem sikerült rakétát felbocsátani, nem hogy a világűrbe, de úgy egyáltalán sem. Mindenesetre az amerikai nép és a sajtó izgatottan várta 1957. december 6-án a nagy napot, a visszavágás napját. Ami nem igazán töltötte be a hozzá fűzött reményeket, ugyanis a Viking rakéta hatalmas közönség előtt, még a kilövőálláson felrobbant. A sajtó nem rejtette véka alá a csalódottságát, a rakétát „Flopnik”-nak keresztelték el.

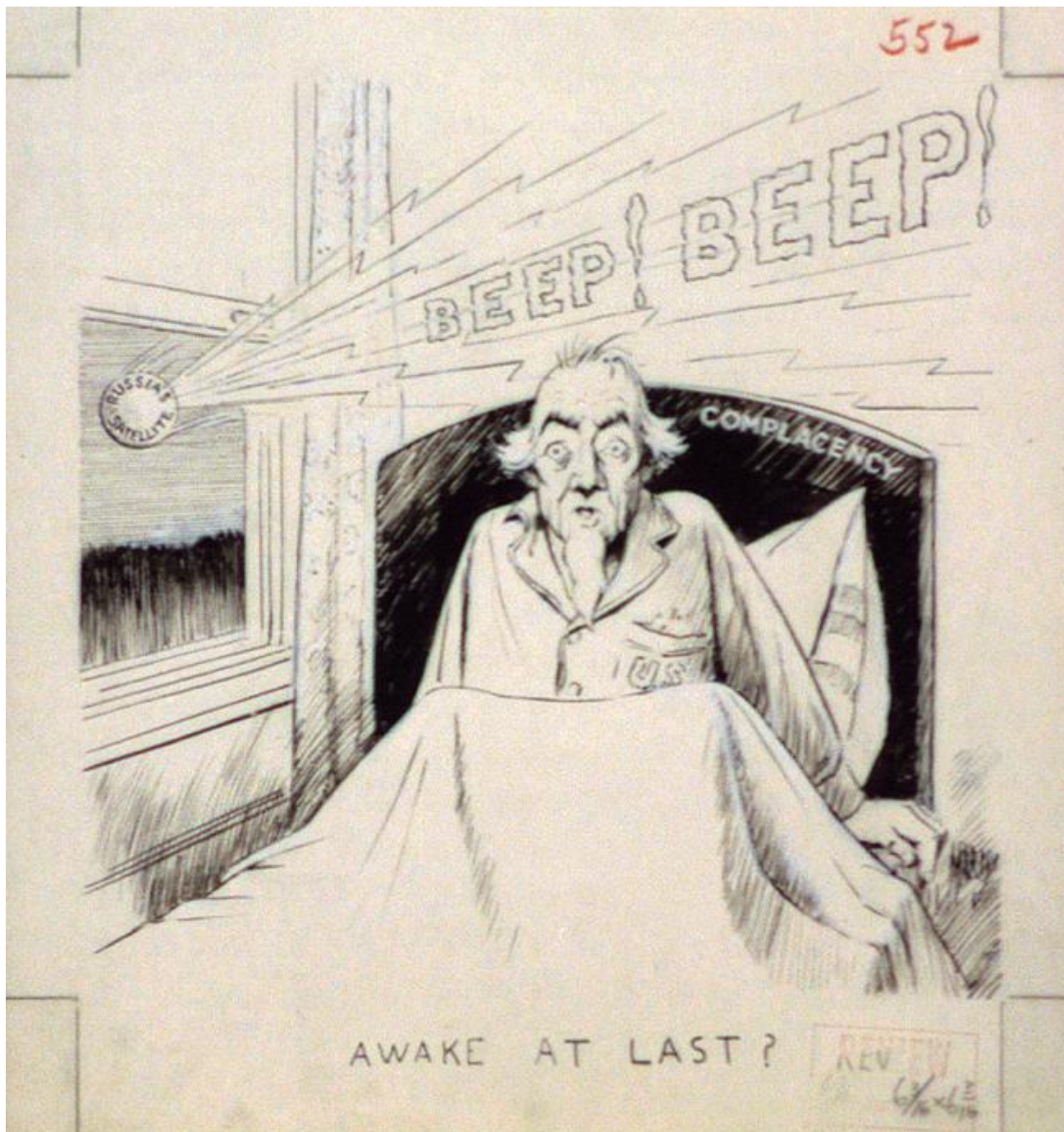
Bár Amerika ismét letargiába süllyedt, Werhner von Braun előtt ismét megcsillant a remény. 1958. január 13-án a villámgyorsan – néhány hét alatt – űrrakétává áthekkelt Redstone rakéta végül is probléma nélkül elérte a világűr.

Ez az áttörés az ő meglátásait igazolta és ezzel Braun gyermekkori álma és Amerika vágya is egyszerre vált valóra, az USA felvette az űrversenyben a felé dobott kesztyűt.

Amíg az egész Egyesült Államok Werhner von Braunt ünnepelte, a Szovjetunióban kissé fagyosabb volt a helyzet Koroľov körül. Sem ünneplés, sem interjúk nem méltatták a kivívott elsőség megteremtőjét. Sőt, gyakorlatilag a neve is ismeretlen maradt a szovjetek számára, hiszen az is államtitoknak számított és az is maradt.

Szputnyik sokk

Sokan és sokat hivatkoznak az Egyesült Államokban erre a sokkra. Az ország a második világháborút követően belefeledkezett a saját hatalmába és dicsőségébe, megkérdőjelezhetetlen elsőségébe, technológiájának a mindenhatóságába. Egy Pearl-Harbor-szerű kijózanító csapásként érte őket a rövid életű szovjet műhold léte – a Szputnyik-1 1958. január 4-én lépett be a légkörbe és égett ott el.

1966-ban Koroljov elhunyt, és jórészt vele szállt le a sírba az általa gründolt űrprogram is. Halálával viszont a Kreml feloldotta a névtelenségét hozó titkosításokat, és a világ megismerhette a szovjet űrprogram atyjának a nevét, post mortem. 1961-ben a szovjeteknek még volt egy utolsó dobása az űrversenyben, amikor **Jurij Alekszejevics Gagarin** a **Vosztok-1** űrhajóval elemelkedett Bajkonurból, és első emberként az űrből nézhette meg kívülről is a kék bolygót.

Aztán a Braun által új pályára állított amerikai űrprogram, és az 1958-ban megalakított Repülési és Űrhajózási Hivatal, a **NASA** (*National Aeronautics and Space Administration*) véglegesen átvette a vezető szerepet az űrversenyben, amikor az Apollo program keretében az első ember, Neil Armstrong a lábnyomát hagyhatta a Holdon.

„Kis lépés egy embernek, de hatalmas ugrás az emberiségnek.” – mondta, és akkor még arról ábrándoztak, hogy egy évtizeden belül az ember eljuthat a Marsra. De aztán véget ért a hidegháború, és elillantak az űrálmok. Hosszú évtizedekre még a Holdra sem néztünk többet, nemhogy a vörös planétára küldünk volna expedíciókat, sőt konkrétan évekig az amerikaiaknak űreszközük sem volt

igazán.

Ahhoz egy magánbefektető álmai kellettek, hogy ismét rakétaindításokról szóljanak néha a hírek – de ez már egy másik történet.

Kérem jelezd, ha tetszett (ha nem, azt is)!

— Vámos Sándor 2021/04/13 11:47

Hasonló írások itt, a bolyongón

[A CIA lopott műholdja](#)

[A Poligon](#)

[A Sputnik IV balszerencsés útja](#)

[A Zümmögő](#)

[Atomvillanás fentről](#)

[Az amerikaiak elhagyott atombombái](#)

[Az elhagyott szovjet nukleáris világítótornyok](#)

[Észak-Dakota piramisa](#)

[Hűtővonat atomrakétákkal](#)

[Meggypiros Tesla a Mars felé](#)

[Rozsdásodó űrágyúk](#)

[A Kessler-szindróma](#)

Források

Bill Right Institute: [Sputnik and NASA](#)

Wikipedia: [Sputnik 1](#)

Wikipedia: [Sputnik 2](#)

Wikipedia: [Baikonur Cosmodrome](#)

Youtube: [Der „Sputnik-Schock“ - Mythos und Wirklichkeit vom Wettlauf ins All | MDR DOK](#)

Kedves olvasóm! Ha már idáig eljutottál az olvasásban, talán joggal feltételezhetem, hogy nem volt teljesen érdektelen számodra ez a bejegyzés. Jaj, le ne ixelj még; nem pénzt akarok tarhálni.

Pusztán annyit kérek, hogy ha van olyan ismerősöd, akivel jól tudnál vitatkozni az itt leírtakról, vagy csak simán megosztanád vele, kérlek, ne késlekedj!

Továbbra is keresek megjelenési lehetőséget az írásaim számára. Ha esetleg van ötleted, oszd meg velem! Elérhetőségeim az [Impresszumban](#) található.

A passport.blog jelenlegi egyetlen megjelenési lehetősége a Facebook. Ha értesülni szeretnél az új bejegyzésekről, kövesd a [Bolyongó Facebook oldalt](#).

Ha szeretnéd a bejegyzést kinyomtatni, vagy önálló formában menteni, ennek a legegyszerűbb módja a PDF formába konvertálás. Ezt a jobb oldali, fentről negyedik (Adobe) ikonnal teheted meg.

Eddigi bejegyzések a bolyongó.hu-n

Az összes bejegyzés ABC-be rendezett [indexe itt található](#). A blog helyekhez köthető bejegyzései a google.maps térképen is megtalálhatók: [A világ valódi csodái](#). A mostanában a blogon megjelent írások a [főoldalon jelennek meg](#).

2026/05/28 18:05

2021, rakéta, űrrepülés, hidegháború, űrverseny, USA, Szovjetunió, V-2, Wernher von Braun, Operation Paperclip, Szputnyik, űrprogram, NASA, Saturn-V, Neil Armstrong, Szputnyik-1, Szputnyik-2, Lajka, PSZ-1, Bajkonur, Tyuratam, ICBM, Szergej Pavlovics Koroljov, R-7, Szemjorka, Hruscsov, 1957, 1958, Redstone, US-Navy, Vanguard, Martin, Corporation, Viking, sokk, Pravda, történelem, Flopnik, Jurij Alekszejevics Gagarin, Vosztok, Elon Musk

Bejegyzésmegtekintések száma: 73

From:

<https://bolyongo.hu/> - **bolyongó**

Permanent link:

<https://bolyongo.hu/doku.php?id=passport:szputnyik-sokk>

Last update: **2026/04/21 12:29**

